

Recenzja rozprawy doktorskiej
Pani Mgr Adriany Goldman
pt. **Cognitive analysis of the English somatism *heart*
in its metaphorical representation**
Kognitywna analiza angielskiego somatyzmu *heart*
w reprezentacji metaforycznej

Uwagi wstępne

Przedmiotem niniejszej opinii jest rozprawa doktorska autorstwa Pani Mgr Adriany Goldman pt. *Cognitive analysis of the English somatism heart in its metaphorical representation*, która została napisana pod kierunkiem naukowym Pani Prof. dr hab. Olgi Molchanovej. Praca jest poświęcona kognitywnej analizie angielskiego somatyzmu *heart* w reprezentacji metaforycznej.

Na wstępie należy stwierdzić, że rozprawa zasługuje na wysoką ocenę z wielu powodów. Autorka precyzyjnie sformułowała problem badawczy, udowodniła swoje odczytanie i szeroką orientację w konstelacji odniesień teoretycznych, które stanowią podstawę metodologiczną do wyodrębnienia narzędzi i parametrów opisu. Z równą starannością i dyscypliną potraktowała obszerny materiał językowy poddany analizie.

Część opisowo-oceniająca

Rozdział I rozprawy przedstawia przegląd odniesień teoretycznych, wg których Autorka zamierza przeprowadzić badania. Otwiera go podrozdział traktujący problem znaczenia w języku w szerokiej perspektywie tradycji semantycznych (G. Frege, L. Wittgenstein, J. Lyons), a nawet sięgających głębiej w sensie historycznym do takich myślicieli i badaczy, jak W. i J. Grimm, czy W. von Humboldt. W konstelacji badaczy 20-wiecznych zamieszcza refleksję nt. pozycji takich teoretyków jak F. de Saussure, L. Hjelmslev, L. Bloomfield czy też L. Weisgerber. Z równym poczuciem obowiązku wobec historii językoznawstwa poprzedzającej wybraną i reprezentowaną przez Autorkę semantykę kognitywną nawiązuje do tradycji Apresjana, A. Wierzbickiej, C. Goddarda, a także nie ignoruje tradycji generatywnej, która jest głównym konkurentem językoznawstwa kognitywnego trzeciej generacji, wspominając prace N. Chomskiego, R. Jackendoffa, czy też J. Katza i J. Fodora.

Ten elegancki wstęp teoretyczny stopniowo zawęża i kieruje ku pozycjom semantyki stricte kognitywnej, czyli tej, która upatruje istotę znaczenia w ucieleśnieniu, które z kolei warunkuje dalsze projekcje imaginacyjne pomiędzy domenami oraz wewnątrz domeny. Prócz sztandarowych postaci reprezentujących ten model (G. Lakoff, M. Johnson, E. Sweetser, L. Talmy, Z. Kövesces, G. Fauconnier, M. Turner) powołuje się na szereg badaczy, którzy weryfikują teorię za pomocą pomiaru i eksperymentu badawczego (np. R. Gibbs). Potraktowawszy obrane pole z perspektywy „lotu ptaka” konfrontuje się z potrzebą zbadania problemu konstruowania znaczenia również z perspektywy pragmatycznej.

Ponieważ praca koncentruje się na konstruowaniu znaczenia poprzez transfer relacji ontologicznych i epistemicznych pomiędzy domenami, czyli poprzez projekcje metaforyczne oparte na rozumowaniu analogicznym. Autorka poczuwa się w obowiązku przedstawić rys historyczny, sięgający ku myśli Arystotelesa, i w rzetelny sposób prowadzi czytelnika poprzez różnorakie pozycje badaczy współczesnych (M. Black'a, P. Ricoeur'a, A. Richards'a czy A. Ortony'ego). Z konsekwencją toruje sobie drogę do zaprezentowania narzędzi zasadniczych dla swoich badań: ram pojęciowych (Ch. Fillmore'a), skryptów i scenariuszy wiedzy, modeli kognitywnych (G. Lakoff'a). Stanowi to okazję do szczegółowego przedstawienia panoramy badań w obrębie semantyki kognitywnej na przestrzeni kilku dekad. Nie stroni Autorka także od relacjonowania teorii opartych na eksploracji obszarów neuronalnych, procedur identyfikacji metafor itp. W trakcie referowania posługuje się bogatym repertuarem przykładów, które same w sobie mogą stanowić cenne punkty wyjścia dla dyskusji podczas specjalistycznych seminariów. Centralne punkty rozdziału teoretycznego stanowią szczegółowe omówienia Konceptualnej Teorii Metafory oraz Teorii Amalgamatu Konceptualnego (Teorii Integracji Konceptualnej).

Część druga pracy (wraz z **rozdziałami II i III**) stanowi szczegółową analizę materiałową jednostki leksykalnej *heart* oraz pojęcia HEART. Autorka rozpoczyna tę część od charakterystyki bazy materiałowej oraz wprowadzenia perspektywy diachronicznej oraz kontekstowo-kulturowej. Dalsza, niezwykle systematyczna i rzeczowo uporządkowana analiza została podporządkowana kryterium wynikającym z rodzaju odwzorowania metafory konceptualnej na poziomie generycznym, co prowadzi ku specyfikacjom wynikającym z subkategoryzacji oraz wynikającym z umiejscowienia pojęcia HEART wzdłuż łańcucha porządkującego role semantyczne (typu, agens > instrument > patiens, bodziec > doświadczający, itp.). Procedurę porządkującą materiał w sensie kolejności Autorka przeprowadza z żelazną konsekwencją, ustawiając domeny źródłowe wg hierarchii obiekt >

pojemnik > istota żywa (każdy niesie za sobą odpowiednie hierarchie implikacyjne). W tym materiale HEART stanowi centrum domeny docelowej, czyli jest obiektem konceptualizacji.

Analiza na dalszych etapach koncentruje się wokół metafor, które traktują pojęcie HEART jako źródło przeniesienia, czyli przydające swoją strukturę i właściwości konceptualizacjom pojęć na wysokim stopniu wyabstrahowania, takich jak: MIND, SOUL, SPIRIT, CHARACTER, COURAGE, COMPASSION, SINCERITY...

Analizę zamyka opis i dyskusja pojęcia HEART reprezentowanego poprzez element graficzny (semiograficzny) i pokazuje, w jaki sposób przebiega proces semiozy w połączeniu kodowania języka naturalnego i elementów skrótu graficznego.

Rozdział IV stanowi propozycję dopełnienia analizy poprzez wariant notacyjny znany pod nazwą amalgamatu konceptualnego zaproponowany przez G. Fauconniera i M. Turnera pod hasłem Teorii Integracji Konceptualnej. Sam ten rozdział, choć niedługi, mógłby stanowić punkt wyjścia dla osobnej publikacji. Umiejętność Autorki radzenia sobie ze skomplikowaną siecią odniesień relacyjnych pomiędzy poszczególnymi przestrzeniami mentalnymi (także z inkorporowaniem zmiennych i znaków graficznych w sensie intersemiotycznym) należy ocenić wysoko, jako wyraz jej biegłości w posługiwaniu się tą teorią.

W związku z różnorodnymi aspektami procesów konceptualizacji, którymi zajmuje się teoria amalgamatu – jawi się pytanie, na które mam nadzieję otrzymać od Doktorantki wyczerpującą odpowiedź:

Co (najprawdopodobniej) mieści się w przestrzeni generycznej jako zestaw odniesień wyabstrahowanych z przestrzeni o większym stopniu uszczegółowienia? Czy przestrzeń generyczna posiada cechy uniwersalne dla konceptualizacji wśród ludzi, czy też istnieją różnice pomiędzy użytkownikami różnych języków?

Wnioski końcowe:

Podsumowując, praca jest wyrazem olbrzymiego wysiłku badawczego połączonego z żelazną dyscypliną i konsekwentną realizacją starannie przemyślanego planu.

Na tę cechę „globalną” rozprawy nakładają się takie elementy jak:

1. Staranność w doborze i klasyfikacji materiału językowego
2. Jasny precyzyjny język spełniający kryteria adekwatności opisu i argumentacji na poziomie formalnym w dyskursie naukowym

3. Przejrzysta integracja materiału w formie zestawień i diagramów

4. Dbłość o stronę formalną (odsyłacze, cytaty itp.).

Rozprawa – w całej rozciągłości – stanowi o dojrzałości naukowej jej Autorki. Po dokonaniu skrótów rozprawa zasługuje na publikację w formie monografii. Autorka zaś zasługuje na uhonorowanie nagrodą.

Z przyjemnością stawiam wniosek o dopuszczenie Pani Mgr Adriany Goldman do dalszych etapów w przewodzie doktorskim.

dr hab. Waldemar Skrzypczak

Katedra Filologii Angielskiej

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Toruń, dnia 15 czerwca 2015r.